

کتابخانه مرکزی
دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
شماره ثبت کتاب: ۱۳۸۰/۱۱/۲۹

۱۳۸۰ / ۱۱ / ۲۹

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

دانشکده جنگلداری

عنوان پایان نامه:

**بررسی سافتار تجدید حیات طبیعی در جنگل
تحقیقاتی فیروزآباد یاسوج**

015832

پژوهش: جواد رحیمیان

استاد راهنما: دکتر حشمت الله حیدری

اساتید مشاور: ۱- دکتر رامین رحمانی

۲- مهندس مسعود یوسفی

پائیز ۱۳۸۰

۳۸۹۹۱

بسمه تعالی

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

دانشکده جنگلداری

مدیریت محترم گروه: جنگلداری

بدینوسیله با اطلاع میرساند جلسه دفاعیه پایان نامه کارشناسی ارشد

بشماره دانشجویی ۷۸۱۸۰۱۳۱۰۲

آقای جواد رحیمیان

با عنوان:

دانشجوی رشته جنگلداری

" بررسی ساختار تجدید حیات طبیعی در جنگل تحقیقاتی فیروز آباد یاسوج "

در تاریخ ۸۰/۹/۱۲ ساعت ۱۵-۱۳ در محل آمفی تئاتر دانشکده با حضور هیئت

داوران پایان نامه بشرح زیر تشکیل و با نمره ۱۷/۲۵ (هفده و بیست و پنج صدم) پذیرفته

شد. /ض

اعضای هیئت داوران:

۱- آقای دکتر حشمت اله حیدری

۲- آقای دکتر رامین رحمانی

۳- آقای مهندس مسعود یوسفی

۴- آقای دکتر داود درگاهی

۵- آقای مهندس علیرضا کوهرخ

۶- آقای دکتر نصرت اله رافت نیا

استاد راهنما

استاد مشاور

استاد مشاور

عضو هیئت داوران

عضو هیئت داوران

نماینده تحصیلات تکمیلی دانشگاه

نام و امضاء استاد راهنما

دکتر حشمت اله حیدری

تقدیم به پدر و مادر مهربانم

آنانکه عمر خویش را به پای من گذاشتند

تقدیم به همسر عزیزه

همانکه در نبود من تمام بار زندگی ام را به دوش کشید و همواره مشوق من بود.

تشکر و سپاسگزاری

در اینجا لازم میدانم از راهنمایی های ارزشمند آقای دکتر حیدری (استاد راهنما) و آقای دکتر رحمانی (مشاور اول) و آقای مهندس یوسفی (مشاور دوم) کمال تشکر و سپاسگزاری نمایم.

همچنین از برادرانم (نورمحمد و محمدرحیم) که در اجرای مراحل مختلف این پایان نامه مرا یاری دادند، و همچنین برادران رحمتی و حسین پور (قرقبانان طرح) تشکر نمایم. همچنین از کلیه دوستانی که در اجرای مراحل مختلف پایان نامه اینجانب را یاری نمودند سپاسگزاری می نمایم

چکیده

تجدید حیات از مبانی اساسی تکامل اکوسیستم های مختلف محسوب می شود. اکوسیستم جنگل نیز از این قاعده مستثنی نیست و روند تکاملی آن به کمک زادآوری تبیین می شود. اکوسیستم جنگلهای غرب ایران از جمله اکوسیستمهای جنگلی است که بر اثر دخالت عوامل غیر طبیعی و انسانی زادآوری آن دچار اختلال شده و سبب سیر قهقرایی آن گردیده است، به این ترتیب تامین تجدید حیات مناسب در گرو نگرش درست و رفتار مناسب انسان بوده نیاز بررسی و تحقیقات وسیع ضرورت مییابد.

جهت انجام مطالعات زادآوری لازم بود تا منطقه ای به دور از تخریب عوامل فوق الذکر وجود داشته باشد تا بتوان بین وجود اثر عوامل مخرب و عدم وجود آنها مقایسه ای انجام داد، پس از دستیابی به این موضوع و انجام مطالعات صحرایی و بمنظور تعیین سطح بهینه قطعات نمونه و شکل آن ابتدا با روش *minimal area* سطح و شکل قطعات نمونه تعیین و سپس با انجام آماربرداری به روش کاملاً تصادفی تعداد قطعات لازم برآورد گردید و پس از آن به برداشت پارامترهای لازم (قطر، ارتفاع، تاج پوشش، و تعداد و ترکیب درختان و نهالها و سایر پارامترها) از روش آماربرداری تصادفی سیستماتیک اقدام شد. پس از آن داده های آماری به کمک نرم افزارهای کامپیوتری (Excel, SPSS) تجزیه و تحلیل شد.

نتایج نشان داد که: بخش بزرگی از زادآوری در کل منطقه و همچنین در بخش قرق زادآوری شاخه زاد بوده که خود مؤید تخریب شدید جنگل است. همچنین در بخش قرق شده میزان زادآوری و تعداد درخت در هکتار و میزان تاج پوشش با بخش قرق نشده در سطح آماری (۵٪) تفاوت معنی داری از خود نشان داد که این موضوع تاییدی دیگر بر اثر مخرب انسان و دام در بخش فاقد قرق است.

بنابراین لازم است تا هرچه سریعتر با تدوین برنامه جامعی مانع از تخریب بیشتر گردیده و راهکار مناسبی جهت کاهش وابستگی انسان و دام به جنگل (در منطقه) ارائه شود اگرچه در کوتاه مدت شاید چنین امری میسر نباشد، اما تبدیل اراضی کم بازده زراعی به باغات مثمر و توسعه صنایع تبدیلی و روستایی از عمده راه حل های اساسی مشکلات مردم منطقه و در پی آن مساله تخریب جنگل می باشد.

واژه های کلیدی: ساختار زادآوری، جنگل، ساختار جنگل

فهرست عناوین :

فصل اول - کلیات

- ۱ - مقدمه ۱
- ۲-هدف ۳
- ۳- سابقه تحقیق ۵
- ۴- ویژگیهای اتولوژیک منطقه ۹
- ۴-۱- موقعیت منطقه ۱۲
- ۴-۲- زمین شناسی ۱۲
- ۴-۳- خاکشناسی ۱۳
- ۴-۴- ویژگیهای پوشش گیاهی ۱۴
- ۴-۵- آب و هوا و اقلیم منطقه ۱۵

فصل دوم : مواد و روشها

- ۱- روش تحقیق ۱۹
- ۱-۱- تحقیق مقدماتی ۱۹
- ۱-۲- محاسبه شبکه آماری داری ۲۰
- ۱-۳- پارامترها و وسایل اندازه گیری ۲۲
- ۱-۴- محاسبات آماری ۲۲

فصل سوم : نتایج

- ۱- میزان موجودی در هکتار و تعداد در هکتار درختان ۲۴
- ۲- کلاسه بندی زادآوری براساس فراوانی ۲۵
- ۳- تعداد زادآوری در پلات و در هکتار ۲۷
- ۴- درصد پایه های دانه زاد و شاخه زاد تجدیدحیات ۲۹
- ۵- بررسی کیفیت زادآوری ۳۰
- ۶- کلاسه بندی ارتفاعی زادآوری ۳۱
- ۷- مهمترین تیپ های قابل تشخیص در حوزه مطالعاتی فیروزآباد ۳۱
- ۷-۱- تیپ بلوط خالص ۳۲
- ۷-۲- تیپ بلوط - بادام ۳۳
- ۷-۳- تیپ بلوط - بنه ۳۵
- ۷-۴- تیپ بادام ۳۵
- ۸- بررسی عناصر رویشگاهی و نقش آنها در ارتباط با زادآوری ۳۶
- ۸-۱- نقش شیب زمین ۳۶

صفحه	عنوان
۳۷	۲-۸- نقش خاک
۳۸	۳-۸- نقش جهت دامنه
۴۰	۴-۸- نقش تاج پوشش
	۹- بررسی وضعیت چرا ، قطع و سرشاخه زنی و شخم زیر درختان در منطقه مطالعاتی فیروزآباد.
۴۱	
۴۲	۱۰- بررسی رابطه قطر - ارتفاع توده مورد بررسی
۴۳	۱۱- بررسی میزان قوه نامیه بذر بلوط به عنوان گونه اصلی منطقه
	فصل چهارم : نتیجه گیری و پیشنهادات
۴۵	۱- بحث و نتیجه گیری
۴۷	۲- پیشنهادات
	منابع و ماخذ
	ضمیمه ها
	لیست اسامی گیاهان منطقه
	نتایج آزمایشات خاک
	آلبوم عکس ها

کتابخانه مرکزی
 سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج
 وزارت جهاد کشاورزی
 تهران

فهرست نمودارها و اشکال

- ۱۶ نمودار شماره ۱: منحنی آمبروترمیک ایستگاه فیروزآباد
- ۱۷ نمودار شماره ۲: بارندگی فصلی منطقه فیروزآباد
- ۲۴ نمودار شماره ۳: مقایسه میانگین حجم در هکتار (سیلو)
- ۲۶ نمودار شماره ۴: مقایسه زادآوری گونه های مختلف
- ۲۷ نمودار شماره ۵: مقایسه زادآوری در دو بخش (قرق شده یا قرق نشده)
- ۲۸ نمودار شماره ۶: میزان زادآوری هر بخش از کل زادآوری
- ۲۹ شمارش شده (قرق شده و قرق نشده)
- ۳۰ نمودار شماره ۷: مقایسه وضعیت کیفی زادآوری در هر بخش (قرق شده و قرق نشده)
- ۳۳ نمودار شماره ۸: مقایسه طبقات ارتفاعی در هر بخش (قرق شده و قرق نشده)
- ۳۶ نمودار شماره ۹: نمودار تیپ های مختلف در منطقه
- ۳۷ نمودار شماره ۱۰: مقایسه فاکتورهای خاک در دو منطقه
- ۳۹ نمودار شماره ۱۱: درصد هر جهت جغرافیایی در کل منطقه
- ۴۱ نمودار شماره ۱۲: مقایسه میانگین تاج پوشش در دو بخش
- ۴۳ نمودار شماره ۱۳: مقایسه میزان عوامل مخرب در هر بخش (قرق شده و قرق نشده)
- ۴۲ نمودار شماره ۱۴: رابطه توانی بین قطر - ارتفاع توده مورد بررسی
- ۴۳ نمودار شماره ۱۵: مقایسه میانگین قوه نامیه در دو بخش (قرق شده و قرق نشده)

فهرست نقشه ها

۸	نقشه شماره ۱: موقعیت استان و منطقه مورد بررسی روی نقشه کشور
۱۱	نقشه شماره ۲: نقشه توپوگرافی منطقه مورد بررسی
۲۱	نقشه شماره ۳: شبکه آماربرداری
۳۴	نقشه شماره ۴: نقشه تیپ بندی منطقه مورد مطالعه

فصل اول : کلیات

۱- مقدمه

۲- هدف

۳- سابقه تحقیق

۴- ویژگیهای اکولوژیک منطقه

۱- مقدمه:

ایران با ۱۶۳ میلیون هکتار مساحت؛ در گذشته ای نه چندان دور دارای ۱۸ میلیون هکتار جنگل بوده است (۲۷) بر اثر قطع بی رویه و سایر عوامل هم اکنون میزان جنگلهای آن به سطحی معادل ۱۱/۲ میلیون هکتار رسیده است (۱۴). کشور ما دارای تنوع گونه ای فراوان گیاهی بوده و بیش از ۷۰۰۰ گونه گیاهان آوندی در آن شناخته شده است. جنگلهای ایران در مطالعات انجام شده به اشکال متفاوتی تقسیم شده اند (۶) از جمله مرحوم کریم جانشیر جنگلهای ایران را به هیرکانی زاگرسی ایران و تورانی خلیج عمانی و ارسبارانی تقسیم کرده است (۸).

جنگلهای منطقه زاگرس از سردشت در آذربایجان غربی شروع و در امتداد کوههای زاگرس تا بختیاری و فیروزآباد فارس ادامه دارد. این جنگلها در ردیف جنگلهای نیمه خشک به شمار می روند؛ و جامعه اصلی آن (*Quercetum persicum*) نامیده می شود. در این منطقه آب و هوایی نیمه خشک حاکم بوده و نزولات سالانه آن ۴۰۰-۵۰۰ میلیمتر می باشد. جنگلهای بلوط غرب در گذشته انبوه بوده و در سنوات اخیر بواسطه بهره گیری بی رویه (ذغال گیری و...) نابود شده است (۲۷).

از جمله استانهای حوزه زاگرس استان کهگیلویه و بویراحمد را می توان نام برد، این استان با وسعت تقریبی ۱/۴ میلیون هکتار (معادل ۰/۸٪ مساحت کل کشور) و با ۶۵۰ هزار هکتار جنگل پس از استانهای شمال کشور (از نظر پوشش جنگلی) قرار دارد.

در این استان مناطق مختلفی تحت عنوان مناطق حفاظت شده جهت حیات وحش و گونه های در حال انقراض (دنا؛ کوه سرخ؛ خائیز) و جنگل تحقیقاتی (مارگون؛ سولک؛ سرابتاوه و فیروزآباد) وجود دارد؛ از جمله این مناطق جنگل تحقیقاتی فیروزآباد را می توان نام برد که از سالهای ۱۳۶۷-۱۳۶۵ مورد توجه واقع

گردیده و به صورت قرق شده اداره میگردد؛ این منطقه در ۲۰ کیلومتری شمالغرب شهر یاسوج قرار دارد.

در این جنگل گونه بلوط سطح قابل ملاحظه ای از منطقه را می پوشاند، واز دو طرف بوسیله اراضی کشاورزی روستایی محدود می گردد. به لحاظ وجود لکه های خالی (به دلیل ییلاقی بودن منطقه و محل سکونت عشایر) در اوایل اجرای طرح قسمتی از منطقه با گونه های بومی : انگور ؛ بادام کوهی ؛ بنه، بلوط ایرانی، گردو و گونه های غیر بومی ؛ سرو نقره ای ؛ کاج جنگلی و اقاچیا جنگل کاری گردیده است.

۲- هدف

بی شک کشور پهناور ایران با توجه به تنوع آب و هوایی و بالطبع گوناگونی اکوسیستم‌ها بلحاظ جنبه‌های زیست محیطی در سطح جهان از مقام ممتازی برخوردار می‌باشد. بهره برداری صحیح از منابع طبیعی به منظور حفظ و توسعه این منابع نیاز به برنامه ریزی صحیح و اصولی مبتنی بر یکسری اطلاعات دقیق و مستدل از جنگل دارد. با توجه به کاهش شدید سطح جنگلهای کشور از یکسو و نیاز روزافزون به مصرف چوب آلات جنگلی از سوی دیگر لازمه انجام مطالعات جنگل شناسی و در راس آن زادآوری آشکار می‌گردد.

در حفظ و تداوم اکوسیستم پایدار جنگلهای غرب نقش زادآوری طبیعی کافی غیر قابل تردید است. در مقطع زمانی حاضر که در سراسر جهان توجه خاصی به مسائل زیست محیطی و جنگلداری پایدار جلب شده است تداوم چنین اکوسیستمهایی تنها جنبه ملی نداشته بلکه در سطح جهانی مطرح است. با عطف توجه به موارد فوق، یکی از مهمترین گامها بررسی وضعیت کنونی زادآوری و عواملی است که سبب تقلیل یا تقویت آن میگردد تا بدان وسیله میزان تاثیر عواملی را که در تقلیل یا نوسان آن دخالت دارند مورد بررسی قرار دهیم.

منطقه فیروزآباد که زیر حوزه ای از حوزه آبخیز فیروزآباد است به عنوان جنگل تحقیقاتی و بستر مطالعاتی این طرح انتخاب شده است. این حوزه از نظر تراکم پوشش گیاهی و شرایط حاکم بر آن نشان دهنده وضعیت کاملی از جنگلهای استان بوده و به عنوان الگوی منطقه می‌باشد. این حوزه همچنین منعکس کننده بسیاری از مشکلات و مسایل اقتصادی و اجتماعی موجود در منطقه می‌باشد.

عوامل مختلفی نظیر: خشکی، رقابت برای نور، آفات و امراض و حیات وحش، فراوانی تعداد دام، جمع آوری اندامهای خشک و برداشت شاخه و برگها، جمع آوری و چیدن میوه‌ها، تردد بیش از حد دام در عرصه و سایر پارامترهای جغرافیایی (جهت و ارتفاع از سطح دریا)، رویشگاهی، اجتماعی و اقتصادی